

คำวินิจฉัยของ นายอภัย จันทนจุลกะ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑/๒๕๕๕

วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเสรี

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องลงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๔ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเสรี

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับแจ้งการจัดตั้งพรรคเสรีไว้ในทะเบียนพรรคการเมืองเมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ โดยพรรคเสรีจะต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนพรรคการเมืองประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๓ อันเป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับแจ้งการจัดตั้งพรรคเสรีตามมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑

พรรคเสรีโดยหัวหน้าพรรคเสรีได้รายงานผลการดำเนินการแล้ว ดังนี้

๑. การจัดตั้งสาขาพรรค พรรคเสรีได้ดำเนินการให้มีสาขาพรรค ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองรับรองแล้วสี่ภาค

๒. การรับสมาชิกพรรค พรรคเสรีได้รายงานจำนวนสมาชิกและจัดส่งทะเบียนสมาชิกพรรคเสรี (แบบ ท.พ. ๔) พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูลสมาชิกต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ขอให้สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ตรวจสอบข้อมูลบุคคลของสมาชิกพรรคเสรีว่ามีคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ หรือไม่ จากการตรวจสอบและแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบ ปรากฏว่า พรรคเสรีมีจำนวนสมาชิกรวมทั้งสิ้น ๕,๖๔๔ คน ไม่พบเลขประจำตัวประชาชน จำนวน ๑,๔๑๖ คน และตาย จำนวน ๒๑ คน จึงเป็นสมาชิกที่ตรวจพบจำนวน ๔,๒๐๗ คน นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงใช้อำนาจตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ให้พรรคเสรี

ดำเนินการส่งสำเนาบัตรประชาชนหรือสำเนาทะเบียนบ้านของสมาชิกพรรคเสรีที่ตรวจสอบไม่พบจำนวน ๑,๔๑๖ คน เพื่อยืนยันว่ามีตัวตนอยู่จริง

หัวหน้าพรรคเสรีได้ขอขยายเวลาการจัดส่งเอกสารหลักฐานการรับสมาชิกพรรคต่อ นายทะเบียนพรรคการเมืองออกไป ๓๐ วัน ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ขยายเวลาให้ตามคำขอ แต่เมื่อครบกำหนด ๓๐ วัน ในวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๔๘ พรรคเสรีได้จัดส่งรายชื่อสมาชิกพรรคที่ปรากฏเลขประจำตัวประชาชน จำนวน ๒๔๗ คน ที่เหลือไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จตามกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยอ้างเหตุผลสมาชิกของพรรคอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีเหตุการณ์ไม่สงบ และพรรคเสรีได้ขอขยายเวลาออกไปอีก ซึ่งเมื่อครบกำหนดในวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๔๘ พรรคเสรีได้ส่งรายชื่อสมาชิกพรรคที่ปรากฏเลขประจำตัวประชาชนเพิ่มเติมอีกจำนวน ๑๖๐ คน พร้อมแจ้งว่าไม่สามารถจัดส่งหลักฐานตามรายชื่อที่ยังค้างอยู่ได้โดยอ้างเหตุผลเช่นเดียวกับครั้งก่อนและขอผ่อนผันการดำเนินการจัดส่งเอกสารในส่วนที่เหลือต่อไป

นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาแล้วเห็นว่า ได้ขยายเวลาให้พรรคเสรีดำเนินการจัดส่งเอกสารหลักฐานโดยใช้อำนาจตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ แต่พรรคเสรีไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาตามที่มาตรา ๒๕ กำหนดได้ และระยะเวลาได้ล่วงเลยมานานพอสมควรพรรคเสรีก็ไม่ดำเนินการจัดส่งเอกสารหลักฐานยืนยันว่าสมาชิกมีตัวตนอยู่จริงตามจำนวนที่แจ้งมาครั้งแรก ทั้งนี้ พรรคเสรีได้จัดส่งเอกสารมาเพิ่มเติม จำนวน ๒ ครั้ง เป็นจำนวนสมาชิก ๒๔๗ คน และ ๑๖๐ คน รวมเป็น ๔๐๗ คน เมื่อรวมกับจำนวนสมาชิกที่ตรวจสอบพบอีกจำนวน ๔,๒๐๗ คน มีผลทำให้พรรคเสรีมีสมาชิกรวมทั้งสิ้น ๔,๖๑๔ คน ไม่ครบจำนวน ๕,๐๐๐ คน ตามที่กฎหมายกำหนดเพราะยังขาดเอกสารหลักฐานของสมาชิกที่ตรวจสอบไม่พบอีก ๓๘๖ คน สำหรับกรณีที่พรรคเสรีขอ นำสมาชิกซึ่งพรรครับรองแล้ว จำนวน ๕๔๘ คน มาทดแทนสมาชิกที่ขาดไปนั้น เป็นการยื่นเรื่องการรับสมาชิกเมื่อพ้นกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคเสรีแล้ว จึงไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๕ จึงเป็นเหตุให้ยุบพรรคเสรี ตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเสรีตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง ของกฎหมายฉบับเดียวกัน

ศาลรัฐธรรมนูญในการประชุมเมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๔ ได้ตรวจคำร้องแล้วมีมติให้รับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖ ข้อ ๑๒ และให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัยต่อไป พร้อมทั้งมีคำสั่งให้แจ้งนายทะเบียนพรรคการเมืองในฐานะผู้ร้องทราบ และส่งสำเนาคำร้องให้พรรคเสรีในฐานะผู้ถูกร้อง เพื่อยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันรับหรือถือว่าได้รับหนังสือ

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องเพิ่มเติม ลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๔ ชี้แจงว่า

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๕ ภายใน ๑๕๐ วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคเสรีไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง (รับจดทะเบียนการจัดตั้งเมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓) และครบกำหนด ๑๕๐ วัน ในวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๓) พรรคเสรีได้แจ้งและจัดส่งข้อมูลสมาชิกพรรคให้นายทะเบียนพรรคการเมืองตรวจสอบ โดยมีรายชื่อสมาชิกจำนวนทั้งสิ้น ๕,๖๔๔ คน และนายทะเบียนพรรคการเมืองได้จัดส่งข้อมูลให้สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง เพื่อตรวจสอบข้อมูลของสมาชิกพรรคเสรีว่ามีตัวตนอยู่จริงหรือไม่ โดยตรวจสอบจากหมายเลขประจำตัวประชาชนซึ่งออกโดยกรมการปกครอง ซึ่งแต่ละบุคคลมีเลขบัตรประจำตัวประชาชนที่ไม่ซ้ำกันและมีทั้งสิ้น ๑๓ หลัก โดยในแต่ละหลักจะมีความหมายแตกต่างกันไป ผลปรากฏว่าพบข้อมูลบุคคลจำนวนทั้งสิ้น ๔,๒๐๗ คน และไม่พบข้อมูล ๑,๔๑๖ คน ทำให้พรรคเสรีมีสมาชิกที่ตรวจสอบพบว่ามีตัวตนไม่ถึง ๕,๐๐๐ คน แต่นายทะเบียนพรรคการเมืองเห็นว่ากรณีดังกล่าวอาจเกิดจากความผิดพลาดของพรรคเสรีในการบันทึกข้อมูลเลขบัตรประจำตัวประชาชนซึ่งมีจำนวน ๑๓ หลัก จึงได้ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๗ ส่งรายชื่อสมาชิกพรรคเสรีที่ตรวจสอบไม่พบจำนวน ๑,๔๑๖ คน และให้พรรคเสรีจัดส่งหลักฐานที่แสดงว่าบุคคลเหล่านั้นมีตัวตนอยู่จริง เช่น สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาทะเบียนบ้านเพื่อแสดงความมีตัวตนของบุคคลดังกล่าว แต่พรรคเสรีไม่สามารถส่งหลักฐานมาแสดงต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ครบตามจำนวน และขอผ่อนผันการส่งหลักฐานหลายครั้ง ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อพรรคเสรีไม่สามารถส่งหลักฐานเพื่อแสดงให้เห็นว่าบุคคลดังกล่าวมีตัวตนอยู่ จึงไม่อาจยอมรับได้ว่าบุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกของพรรคเสรี ดังนั้น พรรคเสรีจึงมีสมาชิกไม่ครบ ๕,๐๐๐ คน ภายใน ๑๕๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรค การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองให้พรรคเสรีส่งเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม

มิได้เป็นการขยายระยะเวลาให้พรรคเสรีจัดส่งสมาชิกเพิ่มเติมแต่อย่างใด เพียงแต่ให้พรรคเสรีได้มีโอกาสแสดงเอกสารหลักฐานความมีตัวตนอยู่ของสมาชิกพรรคเสรีที่ได้ส่งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองภายใน ๑๘๐ วัน เท่านั้น

สำหรับกรณีที่พรรคเสรีขอนำจำนวนสมาชิกซึ่งพรรคเสรีรับรองแล้ว จำนวน ๕๔๘ คน มาทดแทนสมาชิกที่ขาดไป นั้น เป็นการดำเนินการรับสมาชิกพรรคเสรีที่พ้นกำหนดเวลา ๑๘๐ วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคเสรีแล้ว จึงไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๕

พรรคเสรีได้ยื่นคำชี้แจงลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๔๘ และวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ ต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า

พรรคเสรีได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๕ ภายในวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๗ ดังนี้

(๑) จัดตั้งสาขาพรรคของพรรคเสรีจำนวนสี่สาขาครบสี่ภาค

(๒) การรับสมาชิก พรรคเสรีได้รายงานจำนวนสมาชิกและจัดส่งทะเบียนสมาชิก (แบบ ท.พ. ๔)

พร้อมแนบบันทึกข้อมูลสมาชิกต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ปรากฏข้อเท็จจริงว่าพรรคเสรีมีสมาชิก รวมทั้งสิ้น ๕,๖๔๔ คน ไม่พบเลขบัตรประจำตัวประชาชนจำนวน ๑,๔๑๖ คน และพรรคเสรีได้ส่งเลขบัตรประจำตัวประชาชนครั้งแรก จำนวน ๒๔๗ คน และครั้งที่สอง จำนวน ๑๖๐ คน รวมสองครั้งเป็นจำนวนสมาชิก ๔๐๗ คน เมื่อรวมกับที่พรรคเสรีได้ส่งรายชื่อพร้อมเลขบัตรประจำตัวประชาชน (ใบสมัครสมาชิกพรรคเสรี และ ท.พ. ๔) อีกจำนวน ๔,๒๐๗ คน แล้ว พรรคเสรีจะมีสมาชิกที่มีหลักฐานครบถ้วนรวมทั้งสิ้น จำนวน ๔,๖๑๔ คน คงขาดอีก ๑๘๖ คน จึงจะครบ ๕,๐๐๐ คน

พรรคเสรีมีความตั้งใจที่จะพัฒนาพรรคการเมืองให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน โดยทั่วไป เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึง การที่พรรคเสรีไม่สามารถหาเลขบัตรประจำตัวประชาชนมาทดแทนจำนวนเลขบัตรประจำตัวประชาชนที่หาไม่พบเป็นเพราะเหตุการณ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเหตุการณ์ไม่สงบเป็นเหตุสุดวิสัยที่จะกระทำได้ แต่โดยที่พรรคเสรีมีสมาชิกที่รับรองเป็นสมาชิกแล้ว ๕๔๘ คน ซึ่งสามารถนำมาทดแทนสมาชิกที่ยังไม่ครบจำนวน ๕,๐๐๐ คน จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นำรายชื่อสมาชิกที่พรรคเสรีรับรองแล้วมาทดแทนสมาชิกที่ขาดไป จำนวน ๑๘๖ คน และให้พรรคเสรีดำเนินการในฐานะพรรคการเมืองต่อไป

ประเด็นตามคำร้องที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะยุบพรรคเสรีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๗ บัญญัติว่า “ในการปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้นายทะเบียนมีอำนาจเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้คำชี้แจงหรือให้ส่งเอกสาร มาเพื่อประกอบการพิจารณาหรือตรวจสอบได้”

มาตรา ๒๑ บัญญัติว่า “ผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ และไม่มีลักษณะที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ”

มาตรา ๒๕ บัญญัติว่า “ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา”

มาตรา ๓๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “หัวหน้าพรรคการเมืองต้องจัดทำทะเบียนสมาชิกให้ตรงตามความเป็นจริงเก็บรักษาไว้ ณ ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคการเมือง และพร้อมที่จะให้นายทะเบียนหรือผู้ซึ่งนายทะเบียนมอบหมายตรวจสอบได้”

มาตรา ๖๕ บัญญัติว่า “พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้”

(๑) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง

(๒) มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงสิบห้าคน

(๓) มีการยุบพรรคการเมืองไปรวมกับพรรคการเมืองอื่นตามหมวด ๕

(๔) มีคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคการเมือง

(๕) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๖๒

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ามิเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใดแล้วให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา”

พิจารณาแล้วเห็นว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคเสรี เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ซึ่งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๕ เป็นหน้าที่ของพรรคเสรีที่จะต้องดำเนินการให้มีสมาชิกพรรคตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคเสรี คือ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๗ ข้อเท็จจริงตามคำร้อง คำร้องเพิ่มเติมของนายทะเบียนพรรคการเมือง (ผู้ร้อง) และคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของหัวหน้าพรรคเสรี (ผู้ถูกร้อง) ปรากฏว่า พรรคเสรีได้รายงานจำนวนสมาชิกและจัดส่งทะเบียนสมาชิกพรรคเสรี (แบบ ท.พ. ๔) พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูลสมาชิกต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองรวมจำนวน ๕,๖๔๔ คน นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ให้สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ตรวจสอบข้อมูลของสมาชิกพรรคเสรีว่ามีคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามในการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ หรือไม่ ซึ่งสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้แจ้งผลการดำเนินการต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่าจากจำนวนสมาชิกที่แจ้งไป ๕,๖๔๔ คน ไม่พบเลขประจำตัวประชาชน จำนวน ๑,๔๑๖ คน และเป็นคนตาย จำนวน ๒๑ คน จึงมีสมาชิกที่ตรวจพบ ๔,๒๐๗ คน นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงใช้อำนาจตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ให้พรรคเสรีดำเนินการส่งสำเนาบัตรประชาชนหรือสำเนาทะเบียนบ้านของสมาชิกพรรคเสรี ส่วนที่ตรวจสอบไม่พบ จำนวน ๑,๔๑๖ คน เพื่อยืนยันว่ามีตัวตนอยู่จริง พรรคเสรีได้ขอขยายเวลาดำเนินการรวมสองครั้ง โดยครั้งแรกขอขยายเวลาออกไป ๓๐ วันและส่งรายชื่อสมาชิกพรรคที่มีเลขประจำตัวประชาชน จำนวน ๒๔๗ คน ในครั้งที่สอง ขอขยายเวลาไปอีก ๑๓ วัน ในครั้งนี้ได้ส่งรายชื่อสมาชิกที่ปรากฏเลขประจำตัวประชาชนเพิ่มเติมอีก ๑๖๐ คน พร้อมทั้งแจ้งว่าไม่สามารถส่งรายชื่อสมาชิกพรรคในส่วนที่เหลือได้โดยให้เหตุผลว่า สมาชิกของพรรคอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีเหตุการณ์

ไม่สงบ สมาชิกไม่ยินยอมให้ถ่ายสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาทะเบียนบ้านเพราะเกรงว่าอาจเกิดความไม่ปลอดภัย จึงขอผ่อนผันการดำเนินการเพื่อจัดส่งเอกสารการรับสมาชิกในส่วนที่เหลือต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองต่อไป

การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตรวจสอบความมีตัวตนของสมาชิกพรรคเสรีจากบัญชีรายชื่อสมาชิกพรรคเสรีที่จัดส่งต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง จำนวน ๕,๖๔๔ คน กับสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และปรากฏว่าไม่พบเลขประจำตัวประชาชนจำนวน ๑,๔๑๖ คน โดยพรรคเสรีได้ขอผลิตส่งเอกสารหลักฐานรวมสองครั้ง และได้ส่งหลักฐานแสดงความมีตัวตนของสมาชิกพรรคมาให้จำนวน ๔๐๗ คน ซึ่งเมื่อรวมกับที่ตรวจสอบพบ จำนวน ๔,๒๐๗ คน พรรคเสรีจึงมีสมาชิกพรรคทั้งสิ้นเพียง ๔,๖๑๔ คน จึงไม่ครบจำนวน ๕,๐๐๐ คน คงขาดอยู่อีกรวม ๓๘๖ คน นายทะเบียนพรรคการเมืองได้เปิดโอกาสให้พรรคเสรีจัดส่งเอกสารหลักฐานดังกล่าวถึงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ซึ่งเป็นเวลาที่พ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันหากนับตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๓ อันเป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคเสรี ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้หัวหน้าพรรคการเมืองต้องจัดทำทะเบียนสมาชิกให้ตรงตามความเป็นจริงเก็บรักษาไว้ ณ ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคการเมือง และพร้อมที่จะให้นายทะเบียนหรือผู้ซึ่งนายทะเบียนมอบหมายตรวจสอบได้ เมื่อพรรคเสรีไม่อาจยืนยันว่ามีสมาชิกพรรคครบห้าพันคนได้ ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่า พรรคเสรีไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๓ อันเป็นวันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคเสรีซึ่งไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๕ กรณีจึงมีเหตุให้ยุบพรรคเสรีได้ตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) ส่วนที่พรรคเสรียื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญขอนำรายชื่อสมาชิกที่รับรองเป็นสมาชิกเพิ่มเติม จำนวน ๕๔๘ คน มาทดแทนสมาชิกที่ขาดไป จำนวน ๓๘๖ คน เพื่อให้ครบจำนวนห้าพันคนนั้น กรณีเป็นการดำเนินการรับสมาชิกเมื่อพ้นกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคเสรีเป็นพรรคการเมืองจึงไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๕

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยให้ยุบพรรคเสรีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง

นายอภิรักษ์ จันทนกุลกะ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ